

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการการศึกษิตตามอธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอสี่ช้าง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเสนอเอกสารและงานวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอธยาศัยอำเภอสี่ช้าง จังหวัดชลบุรี
2. ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์
3. การศึกษิตตามอธยาศัย
4. ตัวแปรที่เก็วข้องกับการศึกษิตค้นคว้า
5. งานวิจัยที่เก็วข้อง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษิตตามอธยาศัยอำเภอสี่ช้าง จังหวัดชลบุรี

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษิตตามอธยาศัยอำเภอสี่ช้าง จังหวัดชลบุรี (2553) มีบทบาทหน้าที่ในการยกระดับการศึกษิต พัฒนาคุณภาพชีวิต ให้กับประชาชนในพื้นที่อำเภอสี่ช้าง โดยดำเนินการจัดการศึกษิตนอกระบบและจัดการศึกษิตตามอธยาศัย ได้แก่ การศึกษิตขั้นพื้นฐาน การศึกษิตเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษิตเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษิตเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชนรวมถึงการศึกษิตตามอธยาศัย ทั้งนี้ เป็นการจ้ดและส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อนำความรู้ไปสู่สังคมเศรษฐกิจพอเพียงโดยพยายามส่งเสริมให้แสวงหาความรู้คู่คุณธรรมและดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตแก่ประชาชนได้อย่างเท่าเทียมมีคุณภาพทั่วถึง เพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ชื่อและที่ตั้งสถานศึกษิต

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษิตตามอธยาศัยอำเภอสี่ช้าง เลขที่ 174 หมู่ที่ 6 ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอสี่ช้าง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20120 โทรศัพท์ 0-3821-6634 โทรสาร 0-3821-6369 E-mail nfe.sichang@hotmail.com Website <http://chon.nfe.go.th/sichangs/>

สังกัด

สำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอธยาศัยจังหวัดชลบุรี
สำนักงานส่งเสริมการศึกษิตนอกระบบและการศึกษิตตามอธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษิตการ กระทรวงศึกษิตการ

ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนกิ่งอำเภอเกาะสีชัง ประกาศจัดตั้งเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2536 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง จัดตั้งศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/กิ่งอำเภอ สถานภาพเป็นสถานศึกษาในราชการส่วนกลาง สังกัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดชลบุรี กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ทำภารกิจอยู่ในอาคารห้องสมุดประชาชนอำเภอเกาะสีชัง เลขที่ 174 หมู่ที่ 6 ถนน อัมพาศค์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ดำเนินการก่อสร้างด้วยเงินงบประมาณ จากกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบันศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเกาะสีชัง ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง บัญชีรายชื่อสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ลงวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2551

ข้อมูลชุมชน

1. สภาพทั่วไปและอาณาเขต

อำเภอเกาะสีชัง ตั้งอยู่บริเวณตอนบนของอ่าวไทยตรงกันข้ามกับอำเภอศรีราชา จังหวัด ชลบุรี ห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร และอยู่ห่างกรุงเทพมหานคร 117 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 7.9 ตารางกิโลเมตร เกาะสีชังมีเกาะบริวารน้อยใหญ่ 8 เกาะ คือ เกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะปรัง เกาะร้านดอกไม้ เกาะยายเท้า เกาะคางขาว เกาะท้ายตาหมื่น และเกาะสัมน้อย ทั้งนี้ อำเภอเกาะสีชังมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ จรดทะเลเขตอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

ทิศใต้ จรดทะเลเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันออก จรดทะเลเขตอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ทิศตะวันตก จรดทะเลเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

คำขวัญอำเภอเกาะสีชัง

จุฬาราชราชนาน ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ วันไหลเกาะขาม ลือนามรอยพระพุทธบาท

หาดทรายงามล้ำค่า เมืองท่าพาณิชย์

2. ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอเกาะสีชัง มีสภาพภูมิประเทศเป็นเกาะกลางทะเลพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาโขดหิน และหาดทราย มีพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้เพียงเล็กน้อย ไม่มีแหล่งน้ำ ลำธารและหนอง บึง บริเวณที่เป็นจุดสูงสุดคือบริเวณเขาใหญ่ ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของเกาะสีชัง โดยมีความสูงประมาณ 192 เมตร จากระดับน้ำทะเล ทั้งนี้สภาพพื้นที่เกาะสีชังจะมีความสูง ความลาดชัน ลักษณะทางธรณีวิทยา และลักษณะทางกายภาพ ดังนี้

จากแผนที่ที่มีลักษณะพื้นที่ลาดชันเกินร้อยละ 20 ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 44 จึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ส่วนพื้นที่ที่มีความลาดชันต่ำกว่าร้อยละ 10 จะเป็นบริเวณชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรมาก

ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์น้อย ไม่เหมาะแก่การเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่จึงมีอาชีพการประมง ค้าขาย การพาณิชย์กรรม รับจ้าง การเกษตรกรรม การบริการและการท่องเที่ยว และการรับราชการ แต่โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนจะขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพ 4 อย่างเท่านั้น คือ การประมง พาณิชยกรรม รับจ้างและการบริการ และรับราชการเท่านั้น สำหรับการเกษตรกรรมซึ่งเป็นลักษณะการประกอบกิจกรรมในระดับครอบครัว มีแนวโน้มจะลดลงในอนาคต ส่วนการพาณิชยกรรม รับจ้างและการบริการและการท่องเที่ยวมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้น

แหล่งน้ำสำคัญ อำเภอเกาะสีชัง ไม่มีแหล่งน้ำพอเพียงในการใช้อุปโภคบริโภค น้ำประปาที่ได้จากการกลั่นน้ำทะเลเป็นน้ำจืด และต้องอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นโขดหิน มีพื้นที่ที่สามารถทำการเกษตรกรรมได้เพียง 500 ไร่เท่านั้น ซึ่งปัจจุบันไม่ค่อยได้ผลผลิตเท่าที่ควร เนื่องจากความแห้งแล้งและต้องอาศัยน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียวพืชที่ปลูก ได้แก่ พืชล้มลุกต่าง ๆ และพวกไม้ผล ทั้งนี้ ผลผลิตที่ได้เพียงพอเพื่อใช้บริโภคในครอบครัวและนำออกจำหน่ายในตลาดบ้าง

3. เขตการปกครอง

อำเภอเกาะสีชัง มีเขตการปกครองทั้งหมด 1 ตำบล คือ ตำบลท่าเวียง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านท่าเวียง
- หมู่ที่ 2 บ้านศาลเจ้าเง็ก
- หมู่ที่ 3 บ้านท่าวัง
- หมู่ที่ 4 บ้านตรอกด่านภาษี
- หมู่ที่ 5 บ้านสะพานคู่

หมู่ที่ 6 บ้านท่าภาณุรังษี

หมู่ที่ 7 บ้านเกาะขามใหญ่

อำเภอเกาะสีชัง มีองค์กรสำคัญ ดังนี้

เทศบาลตำบล 1 แห่ง

จำนวนหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน

จำนวนหลังคาเรือน 1,755 หลังคาเรือน

จำนวนประชากร 5,408 คน

4. การประกอบอาชีพ

4.1 ด้านการเกษตร

ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอาชีพ การประมง ค้าขาย การพาณิชย์กรรม รับจ้าง การเกษตรกรรม การบริการและการท่องเที่ยว และการรับราชการ มีพื้นที่ 7.9 ตารางกิโลเมตร ประมาณ 500 ไร่เศษ คิดเป็น 80% ของพื้นที่อำเภอ ผลผลิตส่วนมากมาจากอาชีพ ประมงและการท่องเที่ยวคิดเป็นมูลค่าหลายล้านบาทต่อปี อาชีพรองลงมา ได้แก่ การค้าขาย พาณิชยกรรม

4.2 พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

ด้านพาณิชยกรรม ลักษณะของธุรกิจการค้าเป็นแบบค้าปลีกเพื่อบริการในชุมชน เช่น การจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ธุรกิจเกี่ยวกับการประมงขนาดเล็ก เขตพาณิชยกรรมนี้จะอยู่บริเวณท่าบนและท่าล่าง ส่วนทางด้านการท่องเที่ยว ชาวเกาะสีชังมีความยินดีที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี เช่น ธุรกิจที่พัก โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล เรือข้ามฟาก เรือให้เช่า รถรับจ้าง และร้านอาหาร ซึ่งเป็นธุรกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของอำเภอเกาะสีชังรวมทั้งประชาชนยังช่วยกันบูรณาการ รักษาอนุรักษ์ความงดงามของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ หรือสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 คือ พระราชวังจุฑาธุชราชฐาน เป็นต้น

5. ด้านการศึกษาและสาธารณสุข

จำแนกการนับถือศาสนา ดังนี้

- ศาสนาพุทธ ร้อยละ 98 จำนวน 2 วัด
- ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1 จำนวน - โบสถ์
- ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1 จำนวน - มัสยิด

6. ด้านสาธารณสุข

มีสถานพยาบาล คือ โรงพยาบาลอำเภอเกาะสีชัง จำนวน 1 แห่ง

7. การศึกษา

7.1 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบ จำนวน 2 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก(สังกัดเทศบาล) จำนวน 1 แห่ง

โรงเรียนเกาะสีชัง จำนวน 1 แห่ง

7.2 สถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 2 แห่ง

กสน.ตำบลท่าเทววงษ์ จำนวน 1 แห่ง

ห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง

ปรัชญา/ วิสัยทัศน์/ พันธกิจ/ วัตถุประสงค์/ กลยุทธ์

1. ปรัชญา

เน้นความรู้ คู่คุณธรรม นำไปสู่สังคมเศรษฐกิจพอเพียง

2. วิสัยทัศน์ (Vision)

จัดและส่งเสริมให้ประชาชนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำความรู้ไปสู่สังคมเศรษฐกิจพอเพียง

3. พันธกิจ (Mission)

3.1 จัดการศึกษาให้กับผู้ไม่รู้หนังสือ

3.2 จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ระดับประถมศึกษา

- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ

- ทักษะอาชีพ

- พัฒนาอาชีพ

3.4 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

- ค่ายทักษะชีวิต

- ทักษะชีวิต

3.5 จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

- ฝึกอบรมประชาชน/กลุ่มเป้าหมาย

4. วัตถุประสงค์ (เป้าประสงค์)

4.1 ประชาชนอำเภอเกาะสีชังเป็นบุคคลใฝ่เรียนรู้

4.2 ประชาชนอำเภอเกาะสีชังได้รับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม

- 4.3 พัฒนาเครือข่าย ประสานความร่วมมือ เพื่อคุณภาพของสถานศึกษา
- 4.4 พัฒนาชุมชน โดยหลักคุณธรรม นำไปสู่แนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง

5. กลยุทธ์

- 5.1 เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและทั่วถึง
- 5.2 จัดกิจกรรมหลากหลายโดนใจผู้เรียน
- 5.3 พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน
- 5.4 สนับสนุนกำลังภาคีเครือข่ายจัดการศึกษา
- 5.5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

การวิเคราะห์ SWOT ของสถานศึกษา

ปัจจัยภายใน

จุดแข็ง (Strength)

1. สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม โดยมีการประสานความร่วมมือ และ ประชุมชี้แจงผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ชัดเจน ให้โอกาสบุคลากรได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีแผนงานและปฏิบัติการเชิงรุก และมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
2. บุคลากรมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีความกระตือรือร้น เสียสละและทุ่มเทเวลาในการ ปฏิบัติงาน ทำให้สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ประกอบกับ บุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ ทำให้ง่ายต่อการประสานงานหรือขอความร่วมมือกับเครือข่าย
3. บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการพัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ทั้งในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การอบรมสัมมนาหรือพัฒนาครู การฝึกเขียนงาน ทางวิชาการจากการสรุปผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ทำให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ในการจัดกิจกรรมได้ดีขึ้นตามลำดับ
4. สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและ ครบถ้วนทั่วถึง

จุดอ่อน (Weakness)

1. สถานศึกษาอยู่ร่วมกับห้องสมุด ทำให้พื้นที่ในการปฏิบัติงานถูกจำกัดไม่เอื้อต่อ การปฏิบัติงาน
2. การวางแผนการจัดกิจกรรม ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด เนื่องจากมีภารกิจงาน เร่งด่วนเข้ามามาก แต่มีบุคลากรน้อย
3. ครูและบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการทำงานเป็น แบบอัตราจ้างและต่อสัญญาปีต่อปี ทำให้ขาดความมั่นคงประกอบอาชีพ

4. อุปกรณ์ต่าง ๆ ขาดความทันสมัย ละไม่เพียงพอต่อการใช้งาน และให้บริการแก่ผู้เรียน/ ผู้รับบริการ เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์

5. สถานศึกษาระบบไฟฟ้าจะดับบ่อย การส่งสัญญาณกระแสไฟเป็นแบบระบบปั่นไฟ โดยใช้น้ำมัน รวมทั้งสัญญาณระบบโทรศัพท์ชำรุดบ่อยครั้ง

6. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถ ไม่ตรงกับงานที่ทำรวมทั้งขาดความชำนาญในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยภายนอก

โอกาส (Opportunity)

1. ประชาชนมีการตื่นตัว เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนของสถานศึกษา

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้น

3. มีการประชาสัมพันธ์ แนะนำกิจกรรมหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนให้กับประชาชนอย่างสม่ำเสมอเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรมและศึกษาต่อ

4. มีการเปิดโอกาสและรูปแบบการจัดการศึกษาที่เอื้อประโยชน์ และตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น เช่น การเทียบระดับการศึกษา การเทียบโอนประสบการณ์ เป็นต้น

อุปสรรค (Threat)

1. สถานศึกษาดังอยู่บนเกาะ ซึ่งห่างแผ่นดินใหญ่ ต้องโดยสารเรือข้ามฟาก ทำให้การเดินทางล่าช้า

2. งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ จากต้นสังกัด มีข้อจำกัดให้ซื้อได้ในราคาไม่เกิน 5,000 บาท ทำให้ไม่สามารถจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น คอมพิวเตอร์บริการอินเทอร์เน็ต หรือเครื่องถ่ายเอกสารได้

3. เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นเกาะกลางทะเล ทำให้อากาศแปรปรวนบ่อยครั้ง และเกิดภัยธรรมชาติได้ง่าย ทำให้การส่งกระแสไฟ หรือสัญญาณโทรศัพท์ชำรุดบ่อยครั้ง

4. การโยกย้าย/ สับเปลี่ยนบุคลากร เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบริหาร การดำเนินงาน และการวางระบบงานที่ดี

โครงสร้างการบริหารของสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชังแบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 3 กลุ่มงาน คือ กลุ่มงานอำนวยการ กลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และกลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจกรรมพิเศษ ดังแผนภูมิ ดังนี้

2. กลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานส่งเสริมการรู้หนังสือ งานการศึกษาพื้นฐานนอกระบบ งานการศึกษาต่อเนื่อง (งานการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ งานการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต งานการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน) งานการศึกษาตามอัธยาศัย (งานจัด พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น งานจัดพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน งานห้องสมุดประชาชน งานการศึกษาเคลื่อนที่ งานการศึกษาทางสื่อสารมวลชน) งานพัฒนาหลักสูตร สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา งานทะเบียนและวัดผล งานศูนย์บริการให้คำปรึกษาแนะนำ งานกิจการนักศึกษา

3. กลุ่มภาคีเครือข่ายและกิจการพิเศษ มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานส่งเสริมสนับสนุนภาคีเครือข่าย งานกิจการพิเศษ ได้แก่ งานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ งานป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติด/ โรคเอดส์ งานส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตย งานสนับสนุนส่งเสริมนโยบายจังหวัด/ อำเภอ งานกิจการลูกเสือและยุวกาชาด

สรุปข้อมูลของสถานศึกษา

1. ข้อมูลผู้เรียน/ ผู้รับบริการ

1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2553

ระดับการศึกษา	ภาคเรียนที่ 2/ 2552			ภาคเรียนที่ 1/ 2553			รวมทั้งสิ้น		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)
ประถมศึกษา	4	9	13	1	1	2	5	10	15
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	20	41	6	5	11	27	25	52
มัธยมศึกษาตอนปลาย	39	22	61	7	5	12	46	27	73
รวมทั้งสิ้น	64	51	115	11	14	25	78	62	140

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนกิจกรรมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	140	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3
2. โครงการปฐมนิเทศนิเทศนักศึกษาสายสามัญ ประจำปี งบประมาณ 2553 ภาคเรียนที่ 2/ 2552 และ 1/ 2553	100	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3
3. โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้น พื้นฐาน	3	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 5, 6
รวม	243	

1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนผู้รับบริการพัฒนาอาชีพ ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการอินเทอร์เน็ตสังคมแห่งการเรียนรู้	25	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5 มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4
2. โครงการเพาะเห็ดในตระกร้า	40	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5 มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4,
3. MOU กับแหล่งเรียนรู้	10	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5 มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4
รวม	75	

1.3 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนผู้รับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิตและส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ	40	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 5
รวม	40	

1.4 การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนผู้รับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. ศึกษาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวอำเภอ เกาะสีชัง	20	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5
รวม	20	

1.5 การส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้รับบริการการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการรักการอ่าน	450	มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4
2. โครงการห้องสมุดมีชีวิต	110	มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4

ตารางที่ 6 (ต่อ)

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
3. โครงการ 3 ดี	100	มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4
รวม	660	

1.6 งานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล (โครงการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15)

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการสนับสนุนกิจกรรมนักศึกษาตามนโยบาย รัฐบาลในการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี	140	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 7
2. ถ่ายวิทยาสดร์เยาวชนรักสุขภาพ	60	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 7
3. ถ่ายสุนทรียภาพชีวิตนักศึกษา กศน.เกาะสีชัง	50	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 7
4. โครงการรักษามรดกศิลปวัฒนธรรมประวัติศาสตร์	50	มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 7
รวม	300	

1.7 โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนผู้รับบริการ โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
ปีงบประมาณ 2553

กิจกรรม	ผู้รับบริการ (คน)	ตามมาตรฐาน/ ตัวบ่งชี้
1. โครงการส่งเสริมรายได้โดยการขยายพันธุ์สัตว์ดี	50	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5
2. โครงการเทคนิคการปลูกมะนาวและการปลูกมะนาว นอกฤดูการผลิต	50	มาตรฐานที่ 3 ตัวบ่งชี้ที่ 1, 2, 3, 4, 5
รวม	100	

2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง มีศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนที่จัดตั้ง จำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลท่าเทววงษ์

และมีสถานที่พบกลุ่ม จำนวน 2 แห่ง คือ

1. กศน.ตำบลท่าเทววงษ์ ดำเนินการพบกลุ่มนักศึกษาใน ระดับประถมศึกษาและระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น รับผิดชอบการสอนโดยหัวหน้า กศน.ตำบลท่าเทววงษ์
2. ห้องสมุดประชาชนอำเภอเกาะสีชัง ดำเนินการพบกลุ่มนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย รับผิดชอบการสอนโดยครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ สถานที่พบกกลุ่มและจำนวนนักศึกษา ภาคเรียนที่

1/ 2553

ศูนย์การเรียนรู้/ สถานที่ พบกกลุ่ม	จำนวนนักศึกษา			รวม (คน)	ผู้รับผิดชอบ
	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย		
1. กสน.ตำบล ท่าเทววงษ์	15	52	-	67	นายชูเกียรติ วงษ์มนีวรรณ
2. ห้องสมุดประชาชน อำเภอเกาะสีชัง	-	-	73	73	นางสาวเสาวรักษ์ เกตุแก้ว
รวม	15	52	73	140	

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชน/ สถานที่พบกกลุ่มและจำนวนนักศึกษา ภาคเรียนที่

2/ 2552

ศูนย์การเรียนรู้/ สถานที่ พบกกลุ่ม	จำนวนนักศึกษา			รวม (คน)	ผู้รับผิดชอบ
	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย		
1. กสน.ตำบล ท่าเทววงษ์	13	41	-	54	นายชูเกียรติ วงษ์มนีวรรณ
2. ห้องสมุดประชาชน อำเภอเกาะสีชัง	-	-	61	61	นางสาวเสาวรักษ์ เกตุแก้ว
รวม	13	41	61	115	

ทรัพยากรและงบประมาณ

- เงินงบประมาณ 1,254,573 บาท
- เงินนอกงบประมาณ - บาท
- เงินบริจาค (อำเภอ) - บาท

ร้อยละของงบเงินเดือนต่องบประมาณที่ได้รับ -

ร้อยละของรายจ่ายต่อรายรับ โดยเฉลี่ยของสถานศึกษา และอื่น ๆ

เงินงบประมาณ

ตารางที่ 11 หมวดเงินตามงบประมาณจัดสรร เป้าหมาย/ ผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2553

งาน/โครงการ/ กิจกรรม	เป้าหมาย		ผลการดำเนินงาน		คิดเป็นร้อยละ	
	จำนวน	งบม.	จำนวน	งบม.	จำนวน	งบม.
	(คน)		(คน)		(คน)	
ผลผลิตที่ 4 งบดำเนินงาน						
1. พัฒนาอาชีพ	30	21,000	17,538	-	83.51	
2. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต	40	4,000	40	4,000	+10	100
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน	20	14,000	20	13,790	+75	98.5
4. ส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	100	11,300	100	10,000	100	88.49
5. คณะกรรมการสถานศึกษา		10,200	-	8,125	-	79.65
6. ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการ		18,000	-	18,000	-	100
7. อาสาสมัคร กสณ.		9,000	-	-	-	-
รวม	190	87,500		71,453	+21	81.66
ผลผลิตที่ 4 งบอุดหนุน						
8. การศึกษาขั้นพื้นฐาน		80,163		80,163		100
9. กสณ.ตำบล		100,000		99,724.15	+31	99.72
10. 15 ปีเรียนฟรี		110,320		109,920		99.63
11. 15 ปีเรียนฟรี (หนังสือ)		47,250		45,950		97.24
รวม		337,733		335,757.15	+31	99.41
ผลผลิตที่ 5 งบดำเนินงาน						
12. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	1 แห่ง	66,240	1 แห่ง	66,240	100	100
รวม	1 แห่ง	66,240	1 แห่ง	66,240	100	100
งบไทยเข้มแข็ง						
13. ห้องสมุด		100,000		99,319.36		99.31
14. หนังสือห้องสมุด		450,000		361,800		80.4
15. คอมพิวเตอร์ ศรช.		207,100		207,100		100
16. ไอซีที		6,000		6,000		100
รวม		763,100		674,219.36		88.35

ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง นอกจากจะดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามพันธกิจหลักแล้ว ยังได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จึงได้มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงาน และมีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ โดยได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่

แหล่งเรียนรู้ชุมชน/ ภูมิปัญญา

ตารางที่ 12 แสดงแหล่งเรียนรู้ชุมชน/ ภูมิปัญญา

ที่	แหล่งเรียนรู้	ที่ตั้ง	หมายเหตุ
1	ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
2	ช่องเขาขาด	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
3	วัดจุฬาริศธรรมสภาราม	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
4	พระจุฬาราชราชนาน	ม.4 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
5	รอยพระพุทธบาทจำลอง	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
6	ศิลาจารึก	ม.4 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
7	หาดถ้ำพัง	ม.3 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
8	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนอำเภอเกาะสีชัง	ม.1 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
9	การตีหิน	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
10	การตกหมึก	ม.6 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
11	แหลมมู/ท่าชายทิม	ม.4 ต.ท่าเวงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี	
12	เกาะบริวารเกาะสีชัง	รอบเกาะสีชัง	
13	เกาะค้างคาว	เกาะค้างคาว	

สถานประกอบการภาคีเครือข่าย

ตารางที่ 13 แสดงสถานประกอบการภาคีเครือข่าย

ที่	ภาคีเครือข่าย	ที่ตั้ง	หมายเหตุ
1	สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชลบุรี	ด.เสม็ด อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี	สนับสนุนงบประมาณ
2	ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง	ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง	- งบประมาณ - วิทยากร
3	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะสีชัง	ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง	- วิทยากร
4	สำนักงานเกษตรอำเภอเกาะสีชัง	ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง	- วิทยากร
5	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเกาะสีชัง	ที่ว่าการอำเภอเกาะสีชัง	- วิทยากร
6	เทศบาลตำบลเกาะสีชัง	ม.6 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่
7	โรงเรียนเกาะสีชัง	ม.1 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่
8	โรงพยาบาลเกาะสีชัง	ม.6 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่
9	สถานีตำรวจภูธรอำเภอเกาะสีชัง	ม.4 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- วิทยากร
10	ศูนย์เรียนรู้ชุมชนอำเภอเกาะสีชัง	ม.1 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่ - วิทยากร
11	นางนวลตา ธรรมนันท์	ม.1 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่ - วิทยากร
12	นางสาวอพัลย์ พรหมฤทธิ์	ม.3 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง	- สถานที่ - วิทยากร

เกียรติยศ ชื่อเสียง

จากการดำเนินงานการจัดกิจกรรมตามพันธกิจ ทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง ประสบความสำเร็จและนำภาคภูมิใจดังนี้

1. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง ได้ดำเนินจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากลุ่มโฮมสเตย์อำเภอเกาะสีชัง ให้เกิดเป็นรูปธรรม สามารถประกอบการได้ โดยได้นำกลุ่มเป้าหมายเข้าอบรมพร้อมกับศึกษาดูงานจากกลุ่มผู้ประกอบการ โฮมสเตย์และได้ขอเข้ารับการประเมินมาตรฐาน

โสมสเดย์จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และได้รับวุฒิตี๋รับรองการผ่านการประเมินมาตรฐานในเดือนกันยายน 2552

สรุปผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชังได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้ผลการประเมินที่ออกมาเป็นผลที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง ได้ยึดเอานโยบายที่สำคัญของสำนักงานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยมีกิจกรรมเด่นในการจัดการศึกษาในการพัฒนาอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดกลุ่มโสมสเดย์อำเภอเกาะสีชังขึ้น ซึ่งก่อนหน้านี้เกาะสีชังไม่มีกลุ่มกิจกรรมดังกล่าว ด้วยนโยบายที่ชัดเจน และการได้รับจัดสรรงบประมาณทำให้การจัดกิจกรรมดังกล่าวประสบผลสำเร็จ ทำให้บ้านโสมสเดย์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายผ่านการประเมินมาตรฐานโสมสเดย์ไทย จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แนวทางการดำเนินงาน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง ยึดหลักการดำเนินงานในรูปแบบของ PDCA

P ร่วมกันจัดทำนโยบายและวางแผน

- มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการดำเนินงาน
- มีการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน
- มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน
- มีการนำแนวทางการดำเนินงานที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติ

D ร่วมกันนำไปปฏิบัติ

- การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

C ร่วมกันนิเทศ ติดตามและตรวจสอบ

- มีการประเมินแผนงาน/ กิจกรรม/ โครงการ
- มีการจัดทำแบบสอบถาม

A ร่วมกันปรับปรุง แก้ไข การดำเนินการ

- มีการเผยแพร่การประเมิน
- มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร
- การนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดเด่น/จุดที่ควรปรับปรุงเพื่อนำมาวางแผนในระยะต่อไป

- มีการนำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศ
- มีการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มา พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การดำเนินงาน

การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2552 ด้านการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชน ด้านการเพิ่มศักยภาพการจัดการความรู้ของชุมชน และด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขององค์กรและภาคีเครือข่าย ให้ดำเนินการตามกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ลุยถึงที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์ที่ 2 กิจกรรมหลากหลายโดนใจผู้เรียน

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน

กลยุทธ์ที่ 4 ผนึกกำลังภาคีเครือข่าย และกระจายบริการการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

การดำเนินงานตามพันธกิจของ กศน.อำเภอเกาะสีชัง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนด้วยรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมและมีสาระหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การทำงานและการศึกษาค้นคว้า ก่อให้เกิดชีวิตที่มั่นคง และสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงครอบคลุมเนื้อหาสาระ ตั้งแต่การส่งเสริมการเรียนรู้หนังสือ การศึกษาในหลักสูตรเทียบเท่า การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาค้นคว้าที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย โดยจัด โครงการสนับสนุน

การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน การดำเนินการทุกกิจกรรมของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง

การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ความสามารถของบุคคล เพื่อให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความสุขตามสภาพ และความสงบสุข ความปลอดภัยในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีความรู้ เจตคติและทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

กระบวนการจัดกิจกรรมทักษะชีวิต เป็นการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ไม่ใช่เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ฟังเพียงอย่างเดียว โดยให้กลุ่มเป้าหมายฝึกคิด วิเคราะห์ เช่น ใช้กิจกรรม

ร่วมวิเคราะห์การเข้าฐานกิจกรรมของการเข้าค่าย ให้ผู้เข้าร่วมอบรมร่วมคิด เพื่อกำหนดเป็นเนื้อหาที่จะนำมาพัฒนาทักษะชีวิต เมื่อคิดแล้วต้องมีการฝึกปฏิบัติจริง คือ ลงมือทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การจำ หากทำแล้วประสบปัญหาต้องฝึกกระบวนการแก้ปัญหา ให้กับกลุ่มเป้าหมาย เมื่อกลุ่มเป้าหมายผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนดังกล่าว ก็จะสามารถพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง ครบถ้วน ชุมชน และสังคมได้ต่อไป

การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่บูรณาการความรู้ และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่ หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียน โดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ และทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามวิถีทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อวางแผนและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว ขึ้นประเมินติดตามผล และรายงานผล จะแต่งตั้งคณะนิเทศภายในสถานศึกษา ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดทำคู่มือนิเทศติดตามผล
2. จัดทำเครื่องมือการนิเทศติดตามผล
3. จัดทำแผนการนิเทศติดตามผล
4. นิเทศตามแผน/ รายงานผลการนิเทศ
5. สรุปผลการนิเทศ

เมื่อมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลแล้ว นำผลการนิเทศมาร่วมกันปรับปรุงแก้ไข การดำเนินการดังต่อไปนี้

1. มีการเผยแพร่การประเมิน
2. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร
3. การนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ จุดเด่น/ จุดที่ควรปรับปรุง เพื่อนำมาวางแผนในระยะต่อไป
4. มีการนำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนา เป็นข้อมูลสารสนเทศ
5. มีการนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มา พัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แผนงานการดำเนินงานตามนโยบาย

ศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาดมอรัยชัยอำเภอกะสี้ขัง กำหนดแผนพัฒนา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ดังนี้

1. แผนพัฒนาบุคลากร

- 1.1 ส่งเสริมให้บุคลากร ได้พัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ตามโครงการและแผนงาน

ที่เหมาะสม

1.2 ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หลากหลาย

1.3 ส่งเสริม สนับสนุน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนในการจัดกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียนตามความเหมาะสม

1.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาและสนับสนุน ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น

2. แผนจัดหาทรัพยากร

จัดทำแผนการจัดซื้อ จัดจ้าง จัดหา วัสดุอุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ที่ยังขาดแคลนไม่เพียงพอ ต่อการให้บริการและการใช้งาน จากเงินงบประมาณและการสนับสนุนจากเครือข่าย

3. แผนพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

3.1 สถานศึกษากำหนดให้บุคลากรจัดทำแผนการสอนและแผนปฏิบัติงาน ทุกกิจกรรม เสนอผู้บริหารก่อนจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม

3.2 ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ให้สามารถให้บริการแก่นักศึกษาและ คนในชุมชนได้อย่างเป็นระบบ

3.3 ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้มากขึ้น

3.4 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนผู้ใช้บริการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ มากขึ้น

3.5 สถานศึกษากำหนดระบบนิเทศติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ทุกกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

โดยสรุปแล้ว การศึกษาตามอัธยาศัยในอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในความ รับผิดชอบของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จะเห็นได้ว่าประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาตาม อัธยาศัย จึงได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้น ซึ่งการบริหารงบประมาณให้เกิดประโยชน์ สูงสุดนั้น ส่วนหนึ่งต้องทราบความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ ว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชังจะได้ บริหารจัดการให้ตามลำดับก่อนหลังของความต้องการ อันจะทำให้ความต้องการของประชาชน ได้รับการตอบสนองสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

มนุษย์มีความต้องการที่แตกต่างกันไป ซึ่งความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว อาจไม่มีความต้องการในสิ่งนั้นต่อไป และความต้องการของมนุษย์ย่อมไม่มีที่สิ้นสุด ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการนั้นมีทฤษฎีที่กล่าวถึงหลายทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

มาสโลว์ (Maslow, 1954 อ้างถึงใน กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2534) ได้เห็นว่ามนุษย์ถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะได้ครอบครอง ความต้องการเฉพาะอย่าง ซึ่งความต้องการนี้เขาได้ตั้งสมมุติฐานเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลไว้ดังนี้

มาสโลว์ (Maslow, 1970) นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงในด้านทฤษฎีความต้องการ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้นตอน โดยเริ่มจากความต้องการขั้นพื้นฐานดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น เมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการประเภทนี้แล้วจึงจะแสวงหาความต้องการระดับต่อไป

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) การป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ แสวงหาความมั่นคง ปราศจากความหวาดกลัว

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) การยอมรับจากสมาชิกหรือเพื่อนในกลุ่ม ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของคณะ

ขั้นที่ 4 ความต้องการได้รับการยกย่อง มีชื่อเสียง และเกียรติยศ (Self - Esteem Needs) ได้แก่ การได้รับความเคารพ ความเชื่อถือ และความมีชื่อเสียงในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 ความต้องการได้กระทำตามความสามารถที่เป็นจริง (Self - Actualization Needs) ต้องการเป็นตัวของตัวเอง เป็นการพัฒนาเพื่อความสำเร็จของตัวเอง เป็นความต้องการสุดยอดของบุคคล

จากแนวความคิดความต้องการของมาสโลว์ ทั้ง 5 ขั้นตอน มีข้อสังเกต 2 ประการ คือ ประการแรก แต่ละขั้นตอนของความต้องการจะมีความต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคลและคงอยู่ตลอดไป ประการที่ 2 คือ บุคคลจะได้รับสนองในขั้นต้นหรือต่ำเสียก่อนจึงจะเกิดความต้องการในขั้นที่สูงขึ้นไปและอาจจะไม่เกิดความต้องการครบทั้ง 5 ขั้นได้เสมอทุกคนไป

2. ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Modified Need Hierarchy Theory)

ได้คิดทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่า ทฤษฎีอีอาร์จี (ERG: Existence - Relatedness - Growth Theory) โดยแบ่งความต้องการบุคคลเป็น 3 ประการ (กฤษณา ศักดิ์ศรี, 2534) คือ

2.1 ความต้องการมีชีวิตอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการที่ตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตต่อไป ได้แก่ ความต้องการทางกายและความต้องการความปลอดภัย

2.2 ความต้องการมีพันธภาพกับผู้อื่น (Relatedness Needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างมีความหมาย

2.3 ความต้องการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการสูงสุด รวมทั้งความต้องการได้รับความยกย่อง และความสำเร็จในชีวิต

3. ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ (Murray's Manifest Needs Theory) เมอร์เรย์ (Murray, 1938) ได้อธิบายว่า ความต้องการของบุคคลมีความต้องการหลายอย่างในเวลาเดียวกันได้ ความต้องการของบุคคลที่เป็นความสำคัญเกี่ยวกับการทำงานมีอยู่ 4 ประการ คือ

3.1 ความต้องการความสำเร็จ หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

3.2 ความต้องการมีมิตรสัมพันธ์ ความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น โดยคำนึงถึงการยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

3.3 ความต้องการอิสระ เป็นความต้องการที่จะเป็นของตัวเอง

3.4 ความต้องการมีอำนาจ ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และต้องการที่จะควบคุมคนอื่นให้อยู่ในอำนาจของตน

4. ทฤษฎีความต้องการความสำเร็จของแมคคลีเนแลนด์ (McClelland's Achievement Motivation Theory) แมคคลีเนแลนด์ (McClelland, 1965) ได้เน้นความต้องการไว้ 3 ประเภท คือ

4.1 ความต้องการประสบความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการมีผลงานและบรรลุเป้าหมายที่พึงปรารถนา

4.2 ความต้องการมิตรสัมพันธ์ (Need for Affiliation) เป็นความต้องการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น

4.3 ความต้องการมีอำนาจ (Need for Power) เป็นความต้องการมีอิทธิพลและครอบงำเหนือผู้อื่น

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) ได้อธิบายถึงความต้องการทางการศึกษาว่าเป็นความแตกต่างระหว่างระดับความสามารถในปัจจุบันกับระดับความสามารถที่สูงกว่าในอันที่จะกระทำการใด ๆ ให้ประสบผลตามที่ตัวเองส่วนหนึ่ง องค์การส่วนหนึ่ง และสังคมอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้กำหนด ความสามารถในการนี้รวมถึงความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และการประสบผลสำเร็จ เกียรติยศ พงษ์พานิชย์ (2521, หน้า 4) ได้กล่าวว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการทุกชนิดที่ช่วยให้ดีขึ้น บลูม (Bloom) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ก่อนวัยเรียนได้สรุปว่า พัฒนาการทางสติปัญญาได้เกิดขึ้นแล้วถึงห้าสิบ

เปอร์เซ็นต์ เมื่ออายุ 4 ขวบ และการเรียนรู้ในวัยแรกเกิดของเด็กย่อมเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้
 ขึ้นต่อไป (วรรณิ ลิ้มอักษร, 2546) สำหรับ คูมโบ (Coombo, 1985) ได้กล่าวถึงนิยามการเรียนรู้
 3 ประการว่า 1) การเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา โดยธรรมชาติของการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่าง
 แท้จริง เป็นการศึกษาซึ่งให้ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะและความรู้ โดยอาศัยจากประสบการณ์ใน
 ชีวิตประจำวัน สิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ครอบครัว เพื่อนบ้านจากการทำงาน การเล่น จากตลาดสินค้า
 ห้องสมุด สื่อมวลชน กระบวนการนี้ไม่มีกำหนดแบบแผนแม้บุคคลจะให้ชีวิตส่วนใหญ่ในโรงเรียน
 จึงกล่าวว่าเป็นขบวนการหล่อหลอมทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลบนภาวะแวดล้อมของการเรียนรู้ที่
 ดูกกลืนเข้าสู่บุคคลนั้น โดยไม่รู้ตัวก็ตาม มีผลในการหล่อหลอมทัศนคติและความเข้าใจจากการ
 เรียนรู้ที่ผ่านเข้ามาตลอดชีวิต 2) การศึกษาในระบบ โรงเรียนปกติ (Formal Education) หมายถึง
 ระบบการศึกษาซึ่งมีโครงสร้างเป็นลำดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งสถาบันวิชาชีพเทคนิคต่าง ๆ และ 3)
 การศึกษานอกระบบ (Non - Formal Education) เป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดไว้ในอกรูประบบ
 โรงเรียนปกติโดยทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ที่จะสนองตอบความต้องการและเป้าหมายใน
 การเรียนรู้ของผู้เรียน ของผู้ที่จัดดำเนินการและยังเป็นไปตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์
 (Maslow) ได้จัดลำดับขั้นของความต้องการแต่ละขั้นคอนนั้น ไม่สามารถแบ่งแยกกันได้อย่าง
 เด็ดขาด และส่วนใหญ่ความต้องการของเราจะเรียงลำดับจากขั้นต่ำไปสูง คือ ความต้องการด้าน
 วัตถุที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ (Survival Needs) ความต้องการความรัก และการยอมรับจากผู้อื่น
 (Love Needs) ความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง (Need for Self - Actualization) ความต้องการ
 ระดับนี้เป็นความต้องการของคนที่มีการพัฒนาขั้นสูงสุด รู้จักเลือก รู้จักตัดสินใจและรับผิดชอบ
 ในสิ่งที่ตนเองเลือก ไม่ยึดติดอยู่กับผู้ใด การจัดอันดับความต้องการทั้ง 5 ขั้นตอน จะเห็นว่าแต่ละ
 บุคคลมีไม่เท่ากันการที่จะให้ถึงความต้องการจำเป็นต้องแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ องค์ประกอบของ
 การคิดเป็นการนำไปสู่การแก้ปัญหาสำเร็จ เพื่อนำตนไปสู่ความสุขนั้น องค์ประกอบของความรู้
 มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ที่เป็นความรู้ด้านวิชาการ ความรู้ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ
 ความรู้เกี่ยวกับตนเอง

โดยสรุปแล้ว มนุษย์มีความต้องการที่หลากหลายไม่สิ้นสุด และความต้องการใดได้รับการ
 การตอบสนองแล้วอาจไม่มีความต้องการสิ่งนั้นอีกต่อไป ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบ
 ถึงความต้องการของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อจะได้ตอบสนองความต้องการ
 ได้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน ซึ่งจะทำให้สามารถบริหารจัดการงบประมาณ
 ที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การศึกษาตามอัธยาศัย

ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย หรืออาจเรียกว่า การศึกษาธรรมชาติวิสัย การศึกษารูปนัย การศึกษาธรรมชาติวิสัย การเรียนรู้ตามวิถีชีวิต การเรียนรู้แบบที่อุบัติขึ้นและโดยบังเอิญ (วิเศษ ศิลตระกูล และอมรา ปญญิณโณบุรณ, 2544) การเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ การเรียนรู้ตามวิถีธรรมชาติ (พนม พงษ์ไพบูลย์ อ้างถึงใน ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2544) โดยในต่างประเทศ บางประเทศ จัดรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยในชื่อที่คุ้นเคย เช่น ที่สก็อตแลนด์อธิบายการศึกษาตามอัธยาศัย ว่าเป็นการศึกษาชุมชน (Community Education) ในเยอรมนีเรียกว่าเป็น อระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Pedagogy) ในฝรั่งเศสใช้การแสดงการเลียนแบบว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยเรียกว่า การแสดงแบบจำลอง (Animation) การศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่มอเมริกาได้ใกล้เคียงกับการศึกษาประชาชนในเรื่องความยุติธรรมและประชาธิปไตย (Popular Education) ในบางชุมชนของอังกฤษ เรียกการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการเรียนรู้และการสนทนาประชาธิปไตย บางกลุ่มจัดการศึกษา และส่งเสริมการมีงานทำของเยาวชนเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย บางประเทศเน้นเอาการศึกษา สำหรับกลุ่มผู้ใหญ่ที่ต้องการ โปรแกรมการศึกษาเพิ่มเติม (Adult Continuing Education) เป็น การศึกษาตามอัธยาศัย และแม้กระทั่งการเรียนรู้ในสถานประกอบการและในระหว่างการทำงาน (Learning in a Workplace) ว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพ โดยผู้ป่วยเองและ โดยผู้ดูแลผู้ป่วย ทั้งนี้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวิธีการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ ผู้รู้ แพทย์ และนักวิทยาศาสตร์สุขภาพ ที่เรียกว่าการศึกษาเพื่อฟื้นฟูสุขภาพ (Health or Rehabilitation Education) ก็จัดว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัยเช่นกัน (ทองอยู่ แก้วไทรยะ, 2544)

ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

นักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างก็ให้ความหมายของการศึกษาตาม อัธยาศัยไว้มากมาย ดังเช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2545)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยดังนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่ง บุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

อีวาน (Evan, 1981 อ้างถึงใน วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2547) กล่าวว่า การศึกษาดตามอัธยาศัย หมายถึง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากสถานการณ์ที่ผู้เรียนหรือแหล่งความรู้ใดอย่างหนึ่ง มีเจตจำนงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ไม่ใช่ทั้งสองปัจจัยเกิดตรงกัน

คูลส์ (Coombs, 1985 อ้างถึงใน วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2547) กล่าวว่า การศึกษาดตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการศึกษาดตลอดชีวิตที่ทุกคน ได้รับ และสะสมความรู้ ทักษะ เจตคติ และการรู้แจ้ง จากประสบการณ์ประจำวัน และการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน และที่เล่น จากตัวอย่าง และเจตคติของสมาชิกครอบครัวและเพื่อน จากการเดินทาง การอ่านหนังสือพิมพ์และหนังสืออื่น หรือโดยการฟังวิทยุ หรือการดูภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์ ตามปกติแล้วการศึกษาดตามอัธยาศัยไม่มีการจัด ไม่มีระบบ และบางครั้งไม่ได้ตั้งใจ แต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละคนอยู่อย่างมาก แม้แต่ผู้ที่มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม

ฮิเดโยชิ (Hideyoshi, 1990 อ้างถึงใน วรรัตน์ อภินันท์กุล, 2547) ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาดตามอัธยาศัย คือ กระบวนการที่มนุษย์ได้รับการถ่ายทอด และสั่งสมความรู้ ทักษะ เจตคติ ความคิดจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และสิ่งแวดล้อมตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่ไม่มีองค์กร ไม่มีระบบ ไม่มีจุดมุ่งหมาย ไม่ตั้งใจ และเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคม ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ในครอบครัว ในที่ทำงาน สถานที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้จากแบบอย่าง และทัศนคติในครอบครัว หรือเพื่อน การเรียนรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ และจากการท่องเที่ยว ตลอดจนการเรียนรู้โดยฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ และโทรทัศน์ เป็นต้น

องค์ประกอบของการศึกษาดตามอัธยาศัย

การศึกษาดตามอัธยาศัยมีองค์ประกอบสำคัญที่สรุปได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาดตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี, 2553)

1. แนวคิดและปรัชญา: การศึกษาดตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนและให้โอกาสในการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย
2. ความมุ่งหมาย: การศึกษาดตามอัธยาศัยมิได้หลายเป้าหมายและหลายวัตถุประสงค์ โดยเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและนันทนาการของบุคคลแต่ละคนมากกว่าการเพิ่มพูนความรู้เชิงวิชาการ
3. หลักสูตร: การศึกษาดตามอัธยาศัยไม่มีหลักสูตร แต่เป็นลักษณะการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม สื่อ และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
4. ผู้เรียน/ ผู้รับบริการ: ผู้เรียนของการศึกษาดตามอัธยาศัย คือ บุคคลทุกคน ซึ่งมีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ทุกพื้นที่ โดยไม่มีการจำแนกสถานภาพทางสังคม

5. ผู้สอน: ผู้เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัย คือ บุคคลทุกคนที่มีศักยภาพส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้

6. ความรู้: การศึกษาตามอัธยาศัยทำให้เกิดความรู้ด้วยการเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

7. วิธีการเรียนรู้: การศึกษาตามอัธยาศัยมีวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีหลายรูปแบบ ไม่มีแบบแผนแน่นอน ไม่มีรูปแบบแน่นอน

8. ระยะเวลา: การศึกษาตามอัธยาศัยสามารถเกิด ได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิตของผู้เรียน

9. วุฒิการศึกษา: การศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีวุฒิปัตร์ แต่บางกิจกรรมอาจมีเกียรติบัตร

10. กิจกรรมการเรียนรู้: กิจกรรมการเรียนรู้ตามการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปตามวิถีชีวิตของผู้เรียน

11. สื่อการเรียนรู้: ลักษณะสื่อการศึกษาตามอัธยาศัยมีความหลากหลายตามที่ผู้เรียนต้องการ

12. การประเมินผล: การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยตัวผู้เรียนเอง จึง ไม่มีการประเมินผลที่ชัดเจน แต่บางกิจกรรมมีการประเมินผลเพื่อให้ผลย้อนกลับต่อผู้รับบริการ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยศึกษาจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประสพการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น

การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยประกอบด้วย

1. ครอบครัวเป็นสถาบันเริ่มแรกที่ทำให้การศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้นจึงมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมที่ดีงามของสังคม ให้แก่สมาชิกทุกคนโดยรับจากข้อมูลข่าวสาร สื่อ ให้มีเนื้อหาความรู้ วิธีการเสนอแนะ กิจกรรมภาคปฏิบัติให้แก่บิดามารดาด้วยในฐานะหัวหน้าครอบครัว

2. กิจกรรมที่จัดในครอบครัวมีหลายลักษณะ จะปรากฏตามวัยของสมาชิก และความต้องการ วิธีการให้การศึกษา โดยการบอกเล่า การสั่งสอน การทำเป็นตัวอย่าง การมีส่วนร่วม ปฏิบัติกิจกรรมจริง การสังเกต การชี้แนะแหล่งความรู้ การอำนวยความสะดวกในการให้สมาชิกได้เรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยโอกาสแห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมและความต้องการของสมาชิก

3. เนื้อหาโดยเริ่มจากการสื่อสาร การอยู่ร่วมกันในบทบาทของสมาชิกในครอบครัว การพัฒนาอุปนิสัย และบุคลิกภาพของความเป็นพลเมืองดีในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ สุจริต

4. สมาชิกแต่ละคนจะถ่ายทอดประสบการณ์ตามคุณลักษณะของเพศและวัย บทบาทของบิดาและมารดาจัดเป็นหน้าที่โดยตรงและขณะเดียวกันจะต้องแสวงหาความรู้และบริการจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มเติม จากแหล่งที่หน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อเสริมให้แก่สมาชิก ได้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

5. สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาตามอรรถศาสตร์เพราะสามารถจัดตั้งได้อย่างทั่วถึงรวดเร็ว ความรู้ข่าวสารข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่าง ๆ ต่อการดำรงชีวิตและนำมาพัฒนาคุณภาพประชาชนในสังคม โดยการคิด การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ก่อนนำมาใช้จึงจะเป็นประโยชน์ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของแต่ละบุคคล

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เราต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม มนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ติดต่อกัน ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นเครื่องมือหรือวิธีการอันที่จะกระตุ้นหรือกระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในสังคม การสื่อสารจึงมีส่วนสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์เรา เพราะการสื่อสารเป็นสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความปรารถนา ความเข้าใจ และความรู้สึกของแต่ละบุคคล และการสื่อสารมีบทบาทโดยตรงต่อการกระบวนการณ์ขั้นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน

ปัจจัยที่สำคัญสำหรับการสื่อสารภายในตัวบุคคลที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งก็คือ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Basic Needs) ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นภายในตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการกระบวนการณ์รับสารและสื่อสาร งานสารนิเทศเป็นงานที่เกี่ยวกับการคัดเลือก จัดหา รวบรวม ประมวลผลให้บริการและเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ แก่บุคคล โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือ การช่วยให้บุคคลนำข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ไปพัฒนาตนเองและสังคม

ความก้าวหน้าของการสื่อสาร ในปัจจุบันนี้ระบบสื่อสารได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง มนุษย์เราสามารถที่จะได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกือบทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็ว ตลอดจนความรู้ทางวิชาการที่เปลี่ยนไปจากเดิมและความก้าวหน้าของเครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และสื่อมวลชนทุกประเภท สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้บุคคลได้รับข้อมูลและข่าวสารทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมากขึ้น ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้มีผลต่อการสร้างและเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของบุคคลได้เป็นอย่างมาก

6. กิจกรรมของสื่อมวลชนจะเน้นไปตามลักษณะของสื่อแต่ละประเภท สื่อมวลชนเป็นผู้ส่งสารผ่านสื่อประเภทใหญ่ ๆ หลายประเภท เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ เนื้อหา

ที่จัดเป็นข่าวสาร ได้แก่ เรื่องสุขภาพอนามัย เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ การประกอบอาชีพ กีฬา บันเทิง เทคโนโลยี คุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึกทางการเมือง กระบวนการสำคัญของสื่อมวลชนในการนำเสนอเนื้อหาให้กับผู้รับข่าวสารจะต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำเสนอให้ง่ายต่อการรับรู้

7. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งหมายถึงองค์กรและสถาบันต่าง ๆ มีหน้าที่ในการให้การศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการ โดยการสนับสนุนและให้ความร่วมมือด้านบุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ เนื้อหาความรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ และมีภารกิจในการให้บริการกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง

8. ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ผู้นำหรือบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถ หรือองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาของคนในท้องถิ่น สามารถนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ง่ายและหลากหลาย แฝงในวิถีการดำรงชีวิตและธรรมชาติ เป็นแขนงความรู้ที่ทรงคุณค่าแก่การนำมาจัดการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย

ปัจจัยที่ใช้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ปัจจัยที่ใช้ในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย (เรวัตน์ สุธรรม, 2533, หน้า 47 - 51) ดังนี้

1. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จัดขึ้นเป็นอาคารเอกเทศ ตั้งอยู่ในชุมชนในเขตของหมู่บ้าน มีป้ายเขียนบอกไว้อย่างชัดเจน ดำเนินการ โดยคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน เป็นสถานที่บริการข่าวสาร บริการการอ่านของประชาชนจึงเป็นแหล่งความรู้ของชาวบ้าน ชาวบ้านจะมาค้นคว้าและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง หรือเล่าต่อให้กับคนในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อให้ได้รู้ทราบต่อ ๆ กันไป และเป็นที่สร้างนิสัยให้ชาวบ้านชอบการแสวงหาความรู้หรือการอ่านได้มากขึ้น

ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นสถานที่ให้การศึกษาต่อเนื่องของชาวบ้านในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนี้ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นจำนวนมากที่มีสื่อการอ่าน การฟัง สื่อการอ่านก็มีหนังสือพิมพ์วันละ 2 ฉบับ ขณะนี้หนังสือพิมพ์ได้พัฒนาทั้งเนื้อหาสาระ ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และส่งไปยังชาวชนบทมากขึ้น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจึงเป็นที่รวมความรู้ที่ชาวบ้านไปค้นคว้า จึงเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง เมื่อจบจากระดับประถมศึกษาแล้ว เขาเหล่านั้นก็ได้ใช้เครื่องมือพื้นฐาน คือ การรู้หนังสือมาศึกษาเพิ่มเติมจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นการเพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่ได้ลืมหนังสือเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต

2. ห้องสมุดประชาชน

เรณู เปียเชื้อ (2533, หน้า 229) กล่าวว่าห้องสมุดประชาชน (Public Library) เป็นห้องสมุดที่จัดเวลาบริการอ่านแก่ประชาชนมากที่สุด ตัวอย่างสถานที่เป็นเอกเทศตั้งอยู่ในย่านชุมชนเป็นส่วนใหญ่หน่วยงานที่ดำเนินการมีทั้งภาครัฐและเอกชน ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งความรู้เป็นสถานที่รวบรวมสรรพวิชาทั้งหลายที่มีการบันทึกเขียนเป็นภาพพิมพ์ เป็นจุลสาร วารสาร หนังสือ หรือบันทึกเป็นแถบภาพ แถบบันทึกเสียง ฯลฯ โดยมีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่สมุดเป็นผู้ดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนทั่ว ๆ ไป ไม่จำกัด เพศ วัย เชื้อชาติ และศาสนา

ห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยจัดตั้งขึ้นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2495 จนถึงปัจจุบันนี้นับเป็นเวลาถึง 81 ปี ขณะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดำเนินงานวัตถุประสงค์ของการจัดการบริการของห้องสมุดประชาชนมีดังนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2533, หน้า 153 - 154)

1. ให้การศึกษานอกโรงเรียนแก่คนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกทุกวัย และทุกระดับการศึกษา
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน และการค้นคว้า
3. ให้บริการข่าวสารและความรู้ต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ
4. ส่งเสริมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศ
5. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. ส่งเสริมและแนะนำให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติให้เป็นพลเมืองดีตามระบอบ

ประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หน้าที่ของห้องสมุดประชาชน

1. ให้ความรู้ ความคิด ความบันเทิง ในรูปของหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุ และมีการจัดระเบียบในการอ่าน เพื่อบริหารประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดมูลค่า
2. มีหน้าที่กระตุ้น สนับสนุน ให้ประชาชนเกิดความต้องการอ่านหนังสือ
3. ช่วยเป็นตัวเชื่อมโยงสังคมกับกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่ถูกแยกเพราะการศึกษากระจาย ความคิด และทัศนคติต่าง ๆ เพื่อช่วยประชาชนให้ตระหนักถึงหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ ต่อตน ต่อสังคม และประเทศชาติ

4. เป็นสถาบันทางการศึกษา ทุกเพศ ทุกวัน เพื่อศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิต
5. ห้องสมุดสามารถให้ข้อเท็จจริงทุกด้านแก่ประชาชน

บริการของห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดมีหน้าที่ดังกล่าวมาแล้ว แต่บริการของห้องสมุดสิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดก็คือ ห้องสมุดมิได้มีเฉพาะหนังสือพิมพ์สิ่งพิมพ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุทุกประเภทด้วยบริการพื้นฐานที่ห้องสมุดควร

จะมี คือ บริการให้ยืมหนังสือ บริการรับยืมหนังสือ บริการตอบคำถาม แนะนำการใช้หนังสือ และแนะนำแนวการอ่านหนังสือให้ประชาชนที่สนใจด้วย

ห้องสมุดประชาชนจังหวัด ควรมีบุคลากรอย่างน้อย 6 คน มีวุฒิปริญญาตรี บรรณารักษศาสตร์ 2 คน จึงจะสามารถจัดบริการความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ แก่ประชาชนซึ่งมาใช้ บริการห้องสมุด โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 300 คนต่อวัน

ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ควรมีบุคลากรอย่างน้อย 3 คน มีวุฒิปริญญาตรี บรรณารักษศาสตร์ อย่างน้อย 1 คน

ห้องสมุดประชาชนมีบทบาทหน้าที่จัดให้การศึกษาแก่ประชาชนด้วยตนเองโดยจัด หนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่อโสตทัศนศึกษา บริการ ไว้ในห้องสมุดเพื่อส่งเสริมให้ประชาชน มีนิสัยรักการอ่านและร่วมเฉลิมฉลองปีสากลการรู้หนังสือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกสาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ สนับสนุน ช่วยเหลือด้านข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น หรือกำลังทรัพย์อันจะเป็นทุนและแรงใจในการจัดบริการและกิจกรรมต่อไป

3. ศูนย์การเรียนรู้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541, หน้า 2 - 20) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการจัด โครงสร้างพื้นฐานและจัดให้มีสถาบันพื้นฐานเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ได้ค่อย ๆ เกิดขึ้น เกิดขึ้น และกลายมาเป็นการดำเนินงานโดยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีการบริการต่าง ๆ ทางด้าน การศึกษาโรงเรียนเท่านั้น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อบริการต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาไปสู่ชุมชน ให้กว้างขวางขึ้น

ความหมายของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาส ทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริหาร ชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิต ของชุมชน ทันต่อความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้และการพึ่งพา ตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของศูนย์การเรียนรู้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัยและส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน
2. เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชน กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ
3. เพื่อกระจายอำนาจการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมในการให้บริการทาง การศึกษา

4. เพื่อสร้างและพัฒนาสังคมการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเริ่มสร้างวิถีชีวิตที่เท่าเทียมกันได้โดยให้กับประชาชน

ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาและเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้การพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม
2. เป็นการกระจายแหล่งบริการทางการศึกษาแหล่งข่าวสารข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชุมชนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่
3. เป็นการกระจายบริหารการศึกษาให้เกิดความคล่องตัวและมีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ และการจัดกิจกรรมทางการศึกษา
4. เป็นแหล่งบริการชุมชน และเป็นจุดนำร่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. เป็นแหล่งปลูกฝัง สร้างเสริมประชาธิปไตยในวิถีชีวิต
6. เป็นศูนย์รวมของการยกระดับการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน
7. เป็นศูนย์กลางการประสานงานเพื่อระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและเอกชนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า

ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนามนุษย์ โดยการจัดโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชาชนทุกคนในชุมชน กิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้จะต้องอาศัยชุมชนเป็นหลักและยึดหลักการของประชาธิปไตย เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ศูนย์การเรียนรู้สามารถอาศัยเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมแก่ประชาชนในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งเครือข่ายดังกล่าว ได้แก่ บุคคลขององค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น สถานประกอบการ โรงเรียน องค์กรของรัฐ หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

แนวทางการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้จะให้บริการทางการศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายของผู้มาใช้บริการ ดังนี้

1. เป็นที่ลงทะเบียนเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ การศึกษาสายอาชีพ และสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เป็นที่จัดกิจกรรมสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรในหน่วยงาน
3. เป็นศูนย์กลางการให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคลากรภายในและภายนอกหน่วยงาน

นโยบายการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับคนทุกเพศวัย เพื่อที่จะนำความรู้ต่าง ๆ ทุกสาขาที่ปรากฏอยู่ในระบบการจัดเก็บประเภทต่าง ๆ เช่น ในระบบ ห้องสมุด ระบบคอมพิวเตอร์ ระบบสมองของมนุษย์ ฯลฯ การนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ออกมาใช้ได้นั้นสามารถเรียกข้อมูลต่าง ๆ ผ่านระบบออกมาได้ตามต้องการด้วยตนเอง และยังมีการถ่ายทอดความรู้ในรูปของข่าวสารผ่านสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่น ทางสื่อสิ่งพิมพ์มี องค์ประกอบของตัวอักษรและภาพเป็นตัวรหัสผ่านความรู้ สื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือ เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ แผ่นปลิว เป็นต้น สื่อประเภทย่อยอิเล็กทรอนิกส์ มีองค์ประกอบที่ทำให้ภาพที่เคลื่อนไหว สีของภาพเสียงประกอบ ได้แก่โทรทัศน์ ให้เฉพาะเสียง ได้แก่ วิทยุ สื่อต่าง ๆ มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันจึงทำให้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารใด ๆ ก็ตามควรที่จะ มีสื่อหลาย ๆ ประเภทจัดไว้ให้เหมาะสมกับการรับรู้ทางกายภาพของคนและให้เหมาะกับวัย เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ สภาพสังคม คุณสมบัติดังกล่าวมานี้มีเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น จึงทำให้เกิด ความแตกต่างกับด้านการรับรู้ข่าวสารข้อมูลด้วย ในยุคปัจจุบันข่าวสารข้อมูลมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำมาใช้เพื่อการศึกษา การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเองและสังคม ดังนั้นการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นเรื่องของข่าวสารข้อมูลจึงจำเป็นต้องชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ จึงได้จัดกิจกรรมดังกล่าวไว้ซึ่งประชาชนสามารถแสวงหาได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ ทราบว่าชุมชนมีความสำคัญ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่าชุมชนมีความต้องการต่อกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยมากน้อย เพียงใด เพื่อศูนย์การเรียนรู้และระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี จะได้จัดสรรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอันจะทำให้การบริหารทรัพยากรเกิด ประโยชน์สูงสุด

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบล ท่าเทววงษ์ อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาตัวแปรอิสระเกี่ยวกับเพศ อายุ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ โดยมีผลการวิจัยในอดีตที่ได้ข้อค้นพบดังนี้

1. เพศ

สมเดช พยัคฆ์สังข์ (2548) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ข้าราชการครูที่มี

เพศต่างกัน มีระดับความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตด้านการปฏิบัติงานในสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุปแล้ว จากผลงานวิจัยดังกล่าวที่ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับเพศ พบว่า เพศมีผลต่อความพึงพอใจ ทำให้ผู้วิจัยอยากทราบว่าตัวแปรเกี่ยวกับเพศมีผลต่อความต้องการการศึกษาดตามอัธยาศัยของชุมชนบ้านท่าเทววงษ์ ตำบลท่าเทววงษ์ อำเภอกะสัง จังหวัดชลบุรี หรือไม่ จึงได้นำมาใช้เป็นตัวแปรอิสระ

2. อายุ

สมพงษ์ พุรัตนะ (2534) ได้ทำการศึกษาศึกษาการประเมินผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สมาชิกกลุ่มสนใจที่มีอายุต่างกัน มีการนำผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสนใจด้านข่าวสารเบื้องต้น และด้านสภาพแวดล้อม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า อายุเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความแตกต่าง จึงนับว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่นำสนใจนำมาศึกษา

3. ระดับการศึกษา

อุษณีย์ รักซ้อน (2543) ได้ทำการศึกษาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของครูกับประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 พบว่า คุณภาพชีวิตของครูจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ พิษณุสินี ศิพลผล (2545) ที่ทำการศึกษาศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร: ศึกษากรณีบริษัท ไทย แอร์พอร์ต์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุปแล้ว ระดับการศึกษาเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความแตกต่าง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

จำเรียง น้อยโสภ (2548) ได้ศึกษาห้องสมุดประชาชน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พึงประสงค์ พบว่า ผู้ใช้บริการพึงประสงค์การดำเนินงานห้องสมุดประชาชนในด้านบริการและความร่วมมืออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ มีบริการสืบค้นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีบริการให้คำแนะนำเรื่องการสืบค้นในรูปแบบใหม่ที่ผู้ให้บริการไม่คุ้นเคย มีการสร้างความร่วมมือ

ระหว่างห้องสมุดในการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างห้องสมุดในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีบริการยืม - คืน ผ่าน และระบบเครือข่ายห้องสมุดได้ทุกแห่ง

ข้อแพร่ วิทยาเวช (2547) ได้ทำการศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานที่หมุนเวียนไปปฏิบัติงาน ณ หอับการบินส่วนภูมิภาค บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด พบว่าพนักงานที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานไม่แตกต่างกัน

กอบแก้ว จริ่งจิตร์ (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการจัดทำแผนการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในพื้นที่นำร่อง ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำแผนการเรียนรู้ใน 4 องค์ประกอบได้ดำเนินการดังนี้ 1) การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรชั้นเตรียมการครูประจำกลุ่มได้ศึกษาหลักสูตรและจัดหาเอกสารตามขอบข่ายเนื้อหาแต่ละหมวดวิชา ชุมชนสนับสนุนข้อมูลท้องถิ่นที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตร คือ ครูประจำกลุ่ม การวิเคราะห์หลักสูตร ครูประจำกลุ่มศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา 2) การสำรวจและการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ใช้การเขียนประวัติส่วนตัวตามหัวข้อที่กำหนด ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล เก็บวันพบกลุ่มแรก การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลของผู้เรียน ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลผู้เรียน 3) เรื่องที่ครูประจำกลุ่มร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ คือ จุดประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ผู้มีส่วนร่วมการวางแผน การกำหนดวิธีการเรียนรู้ระหว่างครูประจำกลุ่มกับผู้เรียน ได้กำหนดเนื้อหาที่สามารถส่งเสริมกระบวนการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันวางแผน โดยใช้วิธีการเรียนรู้เป็นกลุ่ม 4) การจัดทำแผนกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนได้อำนวยความสะดวกในการเตรียมสื่อต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้มีการกำหนดให้ผู้เรียนไปศึกษาเพื่อใช้จัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด กิจกรรมที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองในการจัดทำแผนการเรียนรู้ คือ การศึกษาจากใบงาน และลงมือปฏิบัติตามใบงาน วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกลุ่มใช้วิธีระดมความคิด ส่วนปัญหาของครูประจำกลุ่มในการจัดทำแผนการเรียนรู้ คือ ไม่มีคู่มือที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ใช่คนในท้องถิ่นจึงไม่สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ ไม่ได้รับการสนับสนุน สื่อและอุปกรณ์ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้แทนชุมชนไม่เข้าร่วมจัดทำ

อัญชลีกร กุลสุวรรณ (2543) ได้ทำการศึกษาแนวโน้มการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ห้องสมุดประชาชนควรมีบริการและกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาระบบเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้สื่อสารสนเทศเป็นสาระหลัก

และให้บริการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น แนวการพัฒนาบุคลากรเน้นการให้บริการ ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ โดยสื่อทุกรูปแบบทุกวิทยาการ ทางด้านผู้ใช้จะพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการค้นหาจากวัสดุ อุปกรณ์ภายในห้องสมุดและความรู้ที่ได้นำไปใช้จะแสดงการประเมินผล การปฏิบัติงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานทุกด้านของเจ้าหน้าที่ได้

พิพัฒน์ จันทรา (2542) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างกันของคุณภาพชีวิตการทำงาน จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ปริญญญา ภู่มุ่ม (2541) ได้ทำการศึกษาความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชนบ้านหนองคล้าใหม่ ตำบลบึง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนในชุมชนหนองคล้าใหม่ มีความต้องการการศึกษานอกโรงเรียนด้านการศึกษิตตามอัธยาศัยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และห้องสมุด และจากการเปรียบเทียบความต้องการการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชนบ้านหนองคล้าใหม่ ตำบลบึง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ปรากฏว่า ประชาชนในชุมชนหนองคล้าใหม่ที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และอาชีพต่างกัน มีความต้องการการศึกษานอกโรงเรียนด้านการศึกษิตตามอัธยาศัย แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมใจ จินตนาผล (2536) ได้ทำการศึกษาการศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาทางไกล อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การบริการสื่อ การแนะแนว การศึกษาและอาชีพ การบริการข่าวสารข้อมูล เหมาะสมทุกด้านและในแต่ละด้านนั้นมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าศูนย์การเรียนรู้ให้บริการทางการศึกษากับผู้เรียน นอกเหนือไปในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามอัธยาศัย และศูนย์การเรียนรู้สามารถให้บริการกับประชาชนในด้านต่าง ๆ ใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนตามระบบการจัดการ การศึกษาตลอดชีวิตได้

สุวิทย์ สังโยคะ (2533) ได้ทำการศึกษาผลกระทบการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ต่อการพัฒนาประชากรในจังหวัดลพบุรี เกี่ยวกับการดำเนินงาน ผลผลิตและผลกระทบของการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง 500 คน ผลการวิจัยพบว่า การจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีส่วนส่งเสริมพัฒนาประชากรมากในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการเมือง การศึกษา สุขภาพกายและจิต ทักษะคิด บุคลิกภาพด้านสังคม ด้านสภาพจิตใจ และด้านเศรษฐกิจ ไม่ควรยุบหรือย้ายที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ควรขยายให้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามอัธยาศัย โดยใช้ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านเป็นแหล่งความรู้จัดได้ว่ามีประโยชน์ คุ่มค่าตรงกับความต้องการของชุมชนและใช้งบประมาณน้อยมาก

วุฒิชัย อนันต์ (2533) ได้ทำการศึกษาแนวทางพัฒนาที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากกลุ่มตัวอย่าง 152 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีคณะกรรมการ 1 คณะ คอยดำเนินงาน มีหนังสือพิมพ์วันละ 2 ฉบับ ช่วงให้บริการคือ 18.00 - 21.00 น. มาใช้ประมาณ 20 - 30 คนต่อวัน หนังสือที่สนใจมากที่สุดไปน้อยคือ หนังสือพิมพ์ วารสารเกี่ยวกับอาชีพ วารสารบันเทิง นิยาย หนังสือ ธรรมชาติ ภูมิภาพชาวบ้าน วารสารเกี่ยวกับอนามัย โดยนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จากการติดต่อราชการหรือธุรกิจ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การฝึกการอ่านทำให้มีความรู้รอบตัว แสดงให้เห็นว่าที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านมีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

วารี ท่าม่วง (2533) ได้ศึกษาความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านของผู้ใช้บริการ ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดจันทบุรี จากประชาชนที่ใช้บริการ ห้องสมุด 390 คน พบผู้ใช้บริการ มีเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกันอายุเฉลี่ย 24 ปี มีการศึกษาดำรงมัธยมศึกษาตอนปลายเพศชายมีความสนใจในการเลือกหนังสือประเภทบันเทิงคดีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อายุกับความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านประเภทสารคดีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และอายุกับความสนใจในการเลือกหนังสืออ่านประเภทบันเทิงคดีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

กฤษณพันธ์ เฟื่องศรี (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ของประชาชนในจังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนเพศชายและหญิง มีความต้องการการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

เคนเนดี (Kennedy, 1998, pp. 23 - 30) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ในรัฐเพนซิลวาเนีย โดยวิธีแจกแบบสอบถามไปยังผู้ใช้บริการ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน นักศึกษา นักเรียน และอาชีพอื่น ๆ ทั้งเพศชาย และเพศหญิง ผลวิจัยในด้านเหตุผลของการมาใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ พบว่า ผู้ใช้เห็นว่าห้องสมุดเคลื่อนที่ให้ความสะดวกในการมาใช้บริการมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถเลือกหนังสือและวัสดุสารสนเทศได้ตามความสนใจ จุดประสงค์ในการมาใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ พบว่า เพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด รองลงมาคือ ค้นคว้าความรู้ทั่วไป ในด้านผลกระทบต่อผู้ใช้หลังจากมาใช้ห้องสมุดเคลื่อนที่ พบว่า ผู้ใช้เห็นว่าทำให้การดำรงชีวิตของผู้ใช้ดีขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้ใช้เห็นว่าเป็นการเพิ่มการเรียนรู้และประสบการณ์ในการอ่านให้แก่เด็ก ๆ ในด้านผลกระทบต่อผู้ใช้ หากรถห้องสมุดเคลื่อนที่ไม่มาให้บริการ พบว่า ผู้ใช้ถือว่าเป็นสิ่งไม่ดี รองลงมาคือ เป็นเรื่องที่ไม่ดีมาก ๆ

ลิตเติล (Little, 1994, p. 782 - A) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ในการดำเนินงานห้องสมุด: กรณีตัวอย่างจากห้องสมุดนิว เซาท์ วอลส์ เทฟ (New South Wales TAFE) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์

การจัดการในห้องสมุด โดยได้ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสำรวจความคิดเห็นของ
คณะทำงาน พบว่า ความสำเร็จของกลยุทธ์การจัดการจะขึ้นอยู่กับผู้นำหรือผู้บริหาร ลักษณะของ
องค์กร ภาวะเศรษฐกิจ ความจำเป็นและสภาพแวดล้อมของสังคม ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้นำ
หรือผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของร่วมงาน การสื่อสาร การขยายแผนงานและโครงการ กลยุทธ์หลัก
ของการจัดการคือ คณะทำงานทั้งหมด มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างขององค์กร การอบรมและ
เทคโนโลยีที่ใช้

ดาแมนพอร์ (Damanpour, 1993, pp. 849 - A - 850 - A) ได้ทำการสำรวจความสัมพันธ์
ระหว่างอัตราการนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานในงานเทคนิคและการบริหาร ประเภทของคอมพิวเตอร์ที่นำ
มาใช้ดำเนินงานห้องสมุด ช่วงปี ค.ศ. 1970 - 1982 และประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์ โดยการส่ง
แบบสอบถามไปยังห้องสมุดประชาชนในรัฐต่าง ๆ ทางตะวันตกเฉียงเหนือ จำนวน 158 แห่ง
ผลการสำรวจพบว่า ห้องสมุดนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานในงานเทคนิคมากกว่างานบริหาร และอัตรา
การนำคอมพิวเตอร์มาใช้จะสัมพันธ์กับขนาดของห้องสมุด

โดยสรุปแล้ว จากผลงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศดังกล่าว ดำรงมุ่งศึกษาถึงสภาพ
และปัญหาในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัด
การศึกษาตามอัธยาศัยให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง